

Introductie

Wijkaanpak

Op 22 maart 2007 besluit het kabinet Balkenende IV dat er extra investeringen nodig zijn om de sociale, fysieke en economische problemen, die zich in 40 verschillende wijken in Nederlandse steden voordoen, aan te pakken. Minister Ella Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie noemde deze probleemwijken "krachtwijken". Deze aandacht voor probleemwijken heeft het Atelier Rijksbouwmeester in 2009 opgepakt door een aantal pilot projecten in verschillende wijken te starten. De wijk Doornakkers is de eerste wijk waarbij de expertise van de rijksbouwmeester is ingezet op verzoek van de wijk zelf.

De door het Atelier Rijksbouwmeester, samen met de aanvrager, aangestuurde ontwerpteams leveren geen nieuwe plannen, noch houden zij zaken opnieuw tegen het licht, maar ze bieden voor de wijk een inspirerend, onafhankelijk klankbord. Het doel van het team was om na te gaan op welke wijze ruimtelijk ontwerp, gebaseerd op de bestaande wijkaanpak, een bijdrage kan leveren aan een duurzame verbetering van de wijk. Vanuit deze aanpak zijn er dit jaar tevens twee Masterclasses georganiseerd in samenwerking met de opleiding 'het Experiment'¹. Één Masterclass in de Rotterdamse wijk Crooswijk, (projectleider: Janneke van Bergen) en één in de Amsterdamse wijk Transvaal (projectleider: Katja Hogenboom).

Masterclass Transvaal

Met de deelgemeente Oost-Watergraafsmeer (waarbinnen de wijk Transvaal valt), tevens vertegenwoordiger en woordvoerder van de woningbouwcorporaties en bewoners, zijn we na intensief overleg tot de volgende analyse en opgave gekomen: De vooroorlogse wijk Transvaal zit stedenbouwkundig goed in elkaar. Het grootste deel van de bebouwing bestaat uit mooie bouwblokken. H.P. Berlage was verantwoordelijk voor verschillende stedenbouwkundige ingrepen. Het 'probleem' zit hem dan ook niet in de stedenbouwkundige structuur, maar is met name sociaaleconomisch van aard. In de wijk Transvaal is veel armoede. De belangrijkste opgave ligt, volgens Paul Kleijn (directeur sector stadsdeelwerken en milieu) en Ron de Haas (programma en proces manager Transvaal), dan ook het creëren van werkgelegenheid en opleidingsplaatsen. Tegelijkertijd zullen een aantal kleine herstructureringen plaatsvinden. De plinten langs de verbindingsas tussen het Krugerplein en het Beukenplein zullen worden aangepakt, en twee scholen en een buurthuis krijgen een herbestemming. De masterclass is tevens door de deelgemeente Oost-Watergraafsmeer financieel gesteund.

Masterclass opgave

De volgende opgaven voor de masterclass zijn in samenwerking met de deelgemeente geformuleerd:

Trans-form, deze opgave richt zich op het ontwikkelen, opwaarderen en programmeren van de verbindings-as Steve Bikoplein – Krugerplein – Beukenplein. De gemeente ziet deze verbinding als een belangrijke as waarlangs meer en steviger ondernemerschap zou kunnen plaatsvinden.

Trans-actie, in deze opgave wordt gekeken naar de mogelijkheden om het bestaande buurthuis en de leegkomende scholen opnieuw te programmeren. Deze ingreep heeft niet alleen intern een positief effect op de wijk, het zorgt ook voor een boost van het imago en plaatst de wijk in relatie tot de stad Amsterdam.

Trans-fer, in deze opgave gaat het om het herontwerpen en eventueel programmeren van de spoorwegonderdoorgang die de wijk Transvaal verbindt met de stad. Één van de meest duidelijke, én urgente ruimtelijke problemen in de wijk Transvaal is het spoortalud, deze sluit aan de noord en west zijde de wijk af van de omliggende stad.

---

¹ 'Het Experiment' is een tweejarige beroepsopleiding voor jonge architecten in anticipatie op de herziening van de Wet op de Architecten Titel (WAT). Een belangrijke maatregel in het kader van de 'WAT' is de introductie van een verplichte beroepservaring over een periode van twee jaar voor aankomende architecten. Het tweejarig traject bestaat uit een individueel programma, via het mentoren systeem op een architectenbureau, en een ondersteunend gemeenschappelijk programma. 'Het Experiment' wordt georganiseerd onder verantwoordelijkheid van de Stichting Beroepservaring Jonge Architecten. De Rijksbouwmeester en de Bond van Nederlandse Architecten (BNA) ondersteunen 'het Experiment'. De masterclass Transvaal en Crooswijk zijn voortgekomen uit het gemeenschappelijke programma 'de maatschappelijke positie van de architect' en het thema 'onderzoek op architectenbureaus'.

Bij de drie opgaven zijn passende Masters gezocht, voor **Trans-form** is dat Fatima Mzallassi (Creative Urbans), voor **Trans-actie** is dat Bas Liesker (Heren 5) en voor de opgave **Trans-fer** is dat Kamiel Klaasse (NL architects). Aan de Masters is gevraagd een onderzoek te doen naar de thematiek in de opgave, en vervolgens het onderzoek te verwerken in de opgave en een aanpak voor de deelnemers. Samen met een groep van zes tot acht deelnemers zijn de Masters in de maand september hun onderzoek gestart. In het weekend van 10 en 11 oktober zijn alle groepen voor een 24-uurs sessie in het TROUW gebouw aan de Wibautstraat bij elkaar gekomen en hebben ze de onderzoeksresultaten tot concrete ontwerpen en voorstellen uitgewerkt. De resultaten zijn datzelfde weekend aan de jury, bestaande uit Arne van Herk namens Atelier Rijksbouwmeester, Koos van Zanen – DRO Amsterdam, Eric van Kaam – woningbouwcorporatie Ymere, Aukje de Jager – projectbureau Wibaut aan de Amstel, Ton Schaap – DRO Amsterdam, Germaine Princen – wethouder R.O. deelgemeente Oost-Watergraafsmeer, Kari Stotzer – stedenbouwkundige Oost-Watergraafsmeer en Martin Verbeet – stadsdeelvoorzitter Oost-Watergraafsmeer, gepresenteerd. Ter afronding van de Masterclass hebben de Masters het onderzoek, de resultaten en opmerkingen van de jury in een eigen rapportage verwerkt. De drie rapportages aangaande Transvaal zijn in een gezamenlijke bijeenkomst aan de rijksbouwmeester en de deelgemeente aangeboden. In deze rapportage vind het verslag van één van de drie groepen.

Ik hoop dat het masterclass onderzoeken u inspireert.

Katja Hogenboom, Amsterdam, 21 December 2009.

Projectleider Masterclass Transvaal
In opdracht van Atelier Rijksbouwmeester en VROM

Masterclass Transvaal: de drie teams en hun Masters.

Impressie van de presentatie zondag 11 oktober 2009.

Aanwezig ter jurering zijn; Arne van Herk namens Atelier Rijksbouwmeester, Koos van Zanen – DRO Amsterdam, Eric van Kaam – woningbouwcorporatie Ymere, Aukje de Jager – projectbureau Wibaut aan de Amstel, Ton Schaap – DRO Amsterdam, Germaine Princen – wethouder R.O. Deelgemeente Oost-Watergraafsmeer, Kari Stotzer stedenbouwkundige Oost-Watergraafsmeer en Martin Verbeet – stadsdeelvoorzitter Oost-Watergraafsmeer, Katja Hogenboom.